

matrimonium differatur; denique si sponsi valde senes, aut sive aetate sive conditione valde dispares essent, unde publicationes risum et dicteria provocaturae forent. In praxi parochus, dispensationem implorando, causam exponat, simulque, an alicuius impedimenti timor adsit vel non adsit, Episcopum certiore faciat. Episcopus autem dispensare poterit ab una proclamatione ex causa mediocri, a duabus ex causa gravi, ab omnibus vero solum ex causa gravissima aut saltem valde gravi.

323. *An parochus, absque dispensatione ab Ordinario obtenta, possit aliquando matrimonio, omissis proclamationibus, assistere?* R. Si Ordinarius adiri nequiret, et motiva essent adeo gravia, ut Episcopus dispensationem omnino concedere teneretur; tunc dispensatio praesumpta sufficeret, et parochus assistere posset, imo deberet. S. Lig. VI. 1007. Aliqui censent, parochum assistere posse etiam casu quo Episcopus iniuste renuisset, nec ad altiorrem Superiorem recurrendi tempus adesset. Sed haec opinio mihi videtur subversiva et practice non admittenda, nisi forte de re evidentissima ageretur, aut Episcopus iam aliis vicibus de imprudenti severitate convictus fuisset, aut alienationis mentalis signa dedisset.

PUNCTUM II.

De denuntiatione impedimentorum.

324. *Fideles tenentur denuntiare etiam impedimenta improprie dicta, nempe si nupturiens esset excommunicatus: aut, seclusis sponsalibus, aliam ducere teneretur etc.?* Negative; sed haec obligatio (saltem de iure positivo tantum) respicit sola impedimenta veri nominis, sive dirimentia sint, sive impedientia.

325. *Quid si publicationes praetermissae fuissent?* Obligatio denunciandi impedimenta subsisteret sub gravi eodem modo, Sanchez (III. XIII. 2) et Scavini (812).

326. *An et quatenus causae a denuntiandis impedimentis excusent?* 1° Si denuntiatio propter secretum esset illicita. 2° Si esset inutilis. 3° Si absque gravi incommodo fieri nequiret. S. Lig. (VI. 995).

327. *Quodnam secretum impedimentorum denuntiationi obstaret?* Secretum, quod consilii vel auxilii petendi causa commissum fuerit (prout accidit in medicis, obstetricibus etc.). Ita Scavini (812) et Berengo (132) *contra alios*. Certe solum secretum naturale aut merae confidentiae, etsi promissum et iuratum, ab hac obligatione non eximit. S. Lig. (994).

328. *Quandom denuntiatio censi inutilis, et ex hoc capite omitti poterit?* 1° Si testis de visu iam denuntiasset (tunc enim testis de fama ad nihil teneretur). 2° Si dispensatio iam petita fuisset. 3° Si sponsi admoniti, iam a matrimonio abstinere essent parati. 4. Si matrimonium iam contractum fuisset. 5. Si denuntiatio ad nihil (et nequidem ad indagandum) deservire posset; ut puta, si ex una parte de re suapte natura occulta et probrosa ageretur (prout accidere potest in impedimento affinitatis ex copula illicita), et ex alia parte solum notitia vaga et non fundata (ex dicto alicuius personae levis et temere suspicantis), habita fuisset. Cf. S. Lig. (994), Scavini (812) et Sanchez (III. XIII. 7).

ARTICULUS V.

De quibusdam rebus post proclamationes peragendis; et speciatim (praemissa brevissima expositione impedimentorum), de dispensationibus interdum petendis et exequendis.

PUNCTUM I.

De quibusdam rebus post proclamationes peragendis.

329. I. Si, publicationibus peractis, nullum detectum fuerit impedimentum, parochus sponsi de hac re litteras

testimoniales mittere debet ad parochum sponsae, qui, illis habitis (et non antea), matrimonio assistere poterit.

II. Inter ultimam publicationem et matrimonii celebrationem ad minus una dies intercedere debet, ut, si quis aliquod impedimentum denuntiare debeat, id praestare possit. Scavini (n. 810).

III. Si matrimonium diu differatur, rituale dicit: « Si infra duos menses post factas denuntiationes matrimonium non contrahatur, denuntiationes repetantur, nisi aliter Episcopo videatur ».

IV. Si aliquod impedimentum denuntietur, parochus illud ad Episcopum statim deferre debet; idque quamvis dubium, falsum, vel calumniosum ei videretur; iudicium enim non ad parochum, sed ad Episcopum spectat. Vecchiotti (§ 71).

V. Si, nemine denuntiante, parochus ipse alicuius impedimenti notitiam haberet, illud Episcopo denuntiare teneretur; dummodo non agatur de voto occulte emisso, aut de notitia habita sive ex sola confessione sive ex sponsorum ipsorum secreto commisso (eo quod res sit occulta et absque infamia revelari nequeat); quibus in casibus parochus per se ipsum dispensationem procurare deberet, ut infra declarabitur.

PUNCTUM II.

Brevissima expositio illorum impedimentorum, quae practice facilius contingere possunt.

CONSANGUINITAS

330. I. Si nempe sponsi sint consanguinei, non tamen ultra quartum gradum.

II. Suspectus concipitur, quando audiuntur dicentes quod adest vel adesse potest parentela huiusmodi, v. g. quia avi certe in aliquo gradu parentes erant, aut ascen-

dentes pertinebant ad eandem familiam, simulque vivebant etc. Ut plurimum casus accidit inter consobrinos, qui tamen (ut impedimentum adsit) esse possunt solum primi, vel secundi, vel tertii.

III. Ad rem verificandam, inquirere oportet an communis stipes non sit ultra abavum (*terz' avolo*) vel abaviam. Practice deservit arbor geneologicus, ut explicatur ab omnibus theologis et canonistis. Cf. *Praxis* (Vol. IV. n. 818) vel *Examen* (n. 4565 et seq.).

Hic noto solum quod practice res facile expediri potest, quia sponsi certe cognoscunt quinam fuerint proprii avi, qui ut plurimum tunc adhuc sunt viventes et proprios genitores et avos, necnon motiva suspicandi de parentela inducente impedimentum, indicare possunt. Si avi sponsorum fuissent inter sese fratres, tunc sponsi essent (supposito gradu aequali, ut ordinarie contingit) secundi consobrini; et si dicti avi fuissent filii fratrum, tunc sponsi ipsi tertii consobrini forent. Si vero iidem avi nequidem filii fratrum fuissent, tunc iam certe de impedimento nihil esset.

Noto etiam quod impedimentum istud adest aequali modo inter progenitos ex copula sive licita sive illicita.

AFFINITAS

331. I. Adest inter virum et consanguineas foeminae ab illo carnaliter cognitae; et pariter inter foeminam cognitam et consanguineos viri cognoscentis.

II. Extenditur ex copula licita ad quartum gradum (unde viduus v. g. nedum sororem, sed nequidem primam vel secundam vel tertiam consobrinam uxoris defunctae ducere posset). Ex copula autem illicita extenditur solum ad gradum secundum.

Vide *Examen* (n. 4605 et seq.).

PUBLICA HONESTAS

832. I. Oritur ex sponsalibus et ex matrimonio rato.

II. Orta ex sponsalibus, ad primum gradum tantummodo; orta autem ex matrimonio rato, ad quartum extenditur.

Vide *Examen* (n. 4594 et seq.).

CRIMEN

333. Contingere potest in contrahentibus, quorum saltem unus sit viduus, et in priori matrimonio adfuerit vel 1° Coniugicidium, utroque machinante (scilicet ex mutua conspiratione) commissum; vel 2° Coniugicidium uno dumtaxat machinante, cum adulterio; vel 3° Solum adulterium cum promissione aut attentatione matrimonii.

Pro explicationibus vide *Examen* (n. 4574 et seqq.)

COGNATIO SPIRITUALIS

334. Oritur (practice) inter paternos baptismi vel confirmationis et baptizatum vel confirmatum, eiusque parentes.

VIS ET METUS

335. Si nempe matrimonium contraheretur ex metu proveniente ab extrinseco, gravi, incusso ad hoc, iniusto, et perdurante usque ad celebrationem matrimonii.

Vide *Examen* (n. 4582 et seq.).

LIGAMEN

336. Si nempe contrahens alio matrimonio iam adhuc esset ligatus.

IMPOTENTIA

337. De hoc impedimento in scholis non agitur; sed (suo tempore) consulendi sunt theologi. Cf. *Praxis* (Ed. III. Vol. IV. n. 788 et seq.).

338. Haec sunt praecipua et magis practica impedimenta dirimentia, quae scilicet matrimonium reddunt invalidum.

339. Nonnulla alia sunt solum impediencia, quae scilicet matrimonium ipsum reddunt illicitum; et sunt 1° *Votum simplex* castitatis, aut religionis etc. (solemne enim est dirimens). 2° *Mixta religio*, nempe si ambo quidem essent baptizati, sed unus haereticus esset (Si autem unus baptizatus et alter non baptizatus foret, tunc impedimentum diceretur cultus disparitas et esset dirimens). Pro hodiernis quoque incredulis (qui *liberi cogitatores* dicuntur) dispensatio (quam hodie concedere possunt Episcopi) exigeretur. 3° *Sponsalia* cum alia persona prius contracta et non legitime dissoluta. 4° *Ecclesiae vetitum* (v. g. propter omissas proclamationes, vel tempus feriatum, vel si matrimonium civile simul contrahi nollet etc.).

PUNCTUM III.

De dispensationibus interdum petendis.

Agendum 1. De impedimento dubio. 2. De habente potestatem dispensandi. 3. De causis necessariis ad obtinendam dispensationem. 4. De casibus in quibus petitio dispensationis spectare potest ad parochum vel confessarium. 5. De vitiis obreptionis aut subreptionis, quae, si in petitione intervenireint, dispensationem redderent invalidam. 6. Ad quemnam Romae scribendum esset. 7. Exemplaria litterarum pro petitione dispensationis.

§ I.

De impedimento dubio.

340. *Oporteretne petere dispensationem pro impedimento dubio?* Si ageretur de impedimento iuris naturalis aut positivi-divini, a matrimonio abstinendum esset (Excipi tamen deberet impedimentum dubium impotentiae, admonita parte S. Lig. n. 1102); et, si forte casus esset maximi momenti, res S. Sedi (non pro dispensatione sed pro decla-

ratione) exponi deberet. Si autem impedimentum esset iuris ecclesiastici nec dubium vinci posset; tunc distinguendum inter dubium iuris et dubium facti. In dubio iuris (nempe in opinionum probabilitate) matrimonium absque ulla dispensatione celebrari potest; tunc enim, ex praesumpto Ecclesiae consensu, cessat. In dubio facti e contra dispensatio exigitur. Cf. Sanchez (VIII. vi. 18) et Scavini (III. 904).

§ II.

De habente potestatem dispensandi.

341. *Episcopi possuntne aliquid circa impedimentorum dispensationem antequam matrimonium celebretur?* Iure ordinario possunt dispensare 1° a voto simplici (dummodo non sit votum absolutum perfectae et perpetuae castitatis, aut religionis strictae dictae); 2° a publicationibus. Circa alia impedimenta iure ordinario nihil possunt, nisi in extremis aut dum omnia sunt parata et casus urget (ut infra explicabitur). Plures censent dispensare posse in casibus dubiis (scilicet dubio facti); sed, si de dubio graviori ageretur, ad S. Sedem recurrere oporteret. Cf. Sanchez et Scavini (II. cc.). Dixi *in extremis*; hodie enim Episcopi seu Ordinarii pro gratia habent facultatem, qua dispensare possunt, sive per se sive per ecclesiasticam personam (sive etiam delegando *parochos* habitualiter si non adesset tempus recurrendi ad Ordinarium), concubinariorum vel civiliter tantummodo coniunctos, in gravissimo mortis periculo constitutos, quando non suppetit tempus recurrendi ad S. Sedem, super impedimentis, quantumvis publicis, matrimonium iure ecclesiastico dirimentibus, comprehenso etiam impedimento clandestinitatis, (non vero impedimentibus v. g. mixtae religionis), excepto sacro Presbyteratus Ordine, et affinitate lineae rectae ex copula licita, proveniente. Cf. *Examen* (n. 4644).

342. Ordinarie itaque oportet recurrere ad S. Sedem nempe ad Datariam pro casibus publicis, et ad S. Poenitentiarum pro occultis (imo et publicis quoad pauperes). In aliquibus autem S. C. Supremae Inquisitionis dispensat.

343. *Potestne a S. Sede obtineri dispensatio a quolibet impedimento?* Negative; a quibusdam enim impedimentis dispensare non potest aut non solet. Dispensare non potest ab impedimentis iuris naturalis et positivi-divini; cuiusmodi sunt impotentia, ligamen, consanguinitas in primo gradu, et (probabiliter) metus. Dispensare autem non solet (nisi in casibus rarissimis) in impedimentis voti solemnibus, Ordinis (speciatim Presbyteratus), aetatis, raptus, et criminis ex coniugicidio (speciatim notorio). Adde consanguinitatem in gradu mixto ex 1° et 2° (scilicet inter neptem et patruum); et affinitatem ex copula licita in primo gradu, nec non inter viduam et eius mariti defuncti patruum vel nepotem. Adde etiam (apud nos) cultus disparitatem, et mixtam religionem. Difficile dispensat etiam ab impedimento sponsalium, quae legitime dissoluta non fuerint; qua de re vide *De Occasionariis* (n. 125).

§ III.

De causis necessariis ut dispensatio obtineri possit.

344. *Quaenam causae exiguntur ut dispensatio sperari possit?* Causae canonicae sunt 1° *Angustia loci* (quoad foeminam), quae verificatur si in oppido non plus quam 300 familiae adsint. 2° *Aetas foeminae superadulta*, si nempe 24 annum compleverit. 3° *Deficientia vel incompetencia dotis*. 4° Si talis vel talis vir esset foeminae necessarius *ad declinandam aut finiendam litem momentosam*. 5° *Paupertas viduae*. 6° *Bonum pacis*. 7° *Nimia, suspecta, periculosa familiaritas*, necnon *cohabitatio* sub eodem tecto, quae facili impediri non possit. 8° *Copula, praegnantia, legitimatio proles*. 9° *Infamia mulieris*.

10° *Revalidatio matrimonii*, bona fide in facie Ecclesiae contracti. 11° *Periculum matrimonii mixti*, vel coram ministro acatholico celebrandi. 12° *Periculum incestuosi concubinatus*. 13° *Periculum matrimonii mere civilis*. 14° *Remotio gravium scandalorum*. 15° *Cessatio publici concubinatus*. 16° *Excellentia meritorum*. Coeterum pro impedimentis remotioribus vel minoris momenti (v. g. cognationis spiritualis) causae minores aliquando acceptari videntur. Circa dispensationem a voto castitatis, notandum speciatim quod S. Sedes periculum incontinentiae non semper exigit; sed interdum dispensat si foemina superadulta ex aliis motivis satis gravibus (v. g. ad sustentationem sibi comparandam) matrimonium inire cupiat.

§ IV.

De casibus, in quibus petitio dispensationis ad parochum vel confessarium in toto vel in parte spectare potest.

345. I. Impedimentum potest esse publicum, vel occultum, vel partim publicum et partim occultum.

II. Si sit publicum, sive de facto, sive naturâ suâ (non enim obstaret si impedimentum, v. g. consanguinitatis vel affinitatis ex copula licita per accidens esset occultum), tunc parochus debet solum rem deferre Episcopo, et causas dispensationis (petendae a S. Sede) ei exponere.

III. Si vero esset tum de facto tum natura sua occultum (prout in voto occulte emisso, in affinitate ex occulta copula illicita, in crimine occulto etc.); tunc parochus ipse (cui secretum communicatum fuerit) dispensationem obtinere curabit.

IV. Si denique esset partim publicum et partim occultum; si nempe duo adessent impedimenta, unum publicum et aliud occultum (Titius, v. g. occulte fornicatus fuit cum sorore Caiæ consanguineae suae); tunc Episcopus a

S. Sede pro publico (v. g. consanguinitatis), et parochus (scilicet, ad rectius loquendum, confessarius) pro occulto (affinitatis ex copula illicita) a S. Poenitentiaria dispensationem petere debet.

At vero sedulo notandum quod in petitione pro occulto, publicum etiam exprimendum esset; qua expressione omissa, dispensatio *ex subreptione* invalida foret.

§ V.

De vitiis, quae in petitione accidere et dispensationem reddere possunt invalidam.

346. *Quotuplici ex capite petitionis vitium dispensationem reddere potest invalidam?* Ex obreptione et subreptione. Nec bona fides quidquam suffragaretur.

347. *Quid est obreptio?* Est expressio causae falsae.

348. *Quid si causae adductae partim essent verae et partim falsae?* Si tantum veri expositum fuisset quantum de stylo solet sufficere ad dispensationem concedendam (ut puta, si infamia vera et copula falsa exposita fuisset), tunc dispensatio valeret; secus, si causae falsae adductae non iam solum impulsivae, sed finales fuissent; unde, illis non adductis, dispensatio obtenta non fuisset.

349. *Quid in dubio an falsitas adducta causam finalem constitueret?* Iuxta S. Lig. (n. 1113) dispensatio valida fuisset, quia in dubio (saltem post factum, in materia matrimonii) pro valore actus standum est. Caeterum ante factum (nisi solida probabilitas apud theologos subsisteret) novus recursus exigeretur.

350. *Quid est subreptio?* Est reticentia illarum rerum quae de stylo exprimi debent. Idem dic de expositione substantialiter erronea. Casum habes si unum impedimentum pro duobus, vel gradum tertium pro secundo exposuisses.

351. *Quaenam sub poena invaliditatis exprimenda sunt?* 1° Species infima impedimenti; v. g. si ageretur de crimine, an ex solo adulterio cum promissione matrimonii, an vero ex coniugicidio cum eadem promissione vel adulterio provenerit etc. 2° Linea et gradus consanguinitatis vel affinitatis, exprimendo quomodo sit praecise. 3° Numerus impedimentorum non solum dirimentium sed etiam impediendum, et an consanguinitas vel affinitas sit unica an vero duplex vel multiplex (ut puta, si orator duas vel tres sponsae consanguineas cognovisset). Si tamen affinitas nedum ex matrimonio, sed etiam ex copula fornicaria antimatrimoniali, orta fuisset, tunc haec circumstantia non consideraretur. Cf. Acta (X. pag. 295). Denique 4° Circumstantia alterius dispensationis prius obtentae, quando impedimentum oriatur ex crimine, quia relapsus retrahit Superiorem a dispensando. S. Lig. (n. 1137).

352. *Quid si sponsi, pro quibus dispensatio in foro externo petita fuit, copulam incestuosam inter se commisissent?* Haec copula non ita pridem exprimenda erat; sed nunc (ex Decreto S. C. S. O. 25 Ian. 1885) non oportet ut amplius exprimat.

353. *Exceptis casibus in quibus ad Episcopum recurrere sufficit (iuxta dicta n. 341), ad quemnam debet parochus (vel confessarius) epistolam dirigere?* Ad Card. Maiorem poenitentiarium. Romae.

§ VI.

Dantur exemplaria litterarum.

354. *Da exemplar litterarum pro impedimento pro-sus occulto, seu nullatenus mixto cum publico.*

I. *Pro impedimento affinitatis.* Eminentissime Domine. Titia in eo est ut matrimonium contrahat cum Caio. At vero obstat impedimentum omnino occultum affinitatis ortum ex copula fornicaria cum fratre sponsi. Quare humi-

liter supplicat Eminentiae vestrae, ut super isto impedimento cum ea dispensare dignetur. Causae sunt..... (*haec indicentur causae*). Dignetur Eminentia vestra responsum mittere ad.... (*haec parochus vel confessarius suum nomen, cognomen et civitatem indicet*).

II. *Pro impedimento criminis.* Titia et Caius matrimonium inire cupiunt. At vero obstat impedimentum criminis ortum ex copula carnali inter ipsos habita, vivente adhuc prima uxore Caii, cum promissione matrimonii data et acceptata, neutro tamen machinante. Impedimentum est occultum. Quare humiliter supplicant Eminentiae vestrae ut super isto impedimento cum iisdem dispensare dignetur. Causae sunt... etc. (ut supra).

III. *Pro impedimento voti.* Titia (annos nata...) cupit inire matrimonium. At vero obstat impedimentum voti simplicis olim private initi castitatis perpetuae (*aut religionem ingrediendi*). Quare humiliter supplicat.... Causae sunt... etc. (ut supra).

355. *Da exemplar litterarum pro impedimento occulto mixto cum publico.* Sempronius et Livia matrimonium inire intendunt. Dispensati fuerunt a S. Sede Apostolica ab impedimento consanguinitatis (*vel affinitatis*) ex copula licita. *Exprimat* linea et gradus. At vero obtenta dispensatio nulla est ob impedimentum affinitatis occultum et reticentum proveniens ex copula illicita Sempronii cum sorore Liviae (*vel ob falsam allegatam copulam absque culpa oratorum*). Quare Sempronius humiliter supplicat Eminentiae vestrae, ut pro impetrata sed invalide illa dispensatione, gratiam convalidationis concedere dignetur. Causae sunt... etc. (ut supra).

Notandum quod interdum potest esse bonum consilium, ut dispensatio (ne expensae factae in Dataria inutiles evadant) petatur prius a Poenitentiarium; et tunc dicendum erit: *Dispensationem petitari sunt... dispensatio nulla erit... pro impetranda sed invalide dispensatione etc.* Ita Vecchiotti, d'Annibale etc.